

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 35.051.143
Львівського національного
університету імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора,
професора кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
Державного університету «Житомирська політехніка»

Чижевської Людмили Віталіївни

на дисертацію Карпачової Ольги Володимирівни
«Організаційні та методичні аспекти формування робочих документів
аудитора» (Львів, 2023. 384 с.), подану на здобуття ступеня доктора філософії у
галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 071 «Облік і
оподаткування»

1. Актуальність дисертаційної роботи.

Якість аудиту залежить від прийнятності та достатності отриманих аудиторських доказів. Аудитор повинен сформувати і зберігати аудиторський файл з робочими документами як доказ того, що він діяв з належною ретельністю, як того вимагає професійна етика. Документування застосованих аудиторських процедур дає змогу оцінити адекватність професійних суджень аудиторів, тому ця ділянка роботи аудитора є важливим об'єктом контролю якості аудиту.

Аналіз типових помилок, які були виявлені під час зовнішніх перевірок системи контролю якості, проведених відповідно до вимог Положення про зовнішні перевірки системи контролю якості аудиторських послуг, затвердженого рішенням Аудиторської палати України від 30.10.2014 № 302/9, свідчить про те, що більшість зауважень до суб'єктів аудиторської діяльності стосується питань документування процедур виконання завдання з аудиту. До типових помилок відноситься: несвоєчасна підготовка достатньої та прийнятної аудиторської документації, відсутність перехресних посилань на інші робочі документи, відсутність документування обговорення значущих питань з управлінським персоналом, що ускладнює можливість зрозуміти характер, час і обсяг виконаних аудиторських процедур. Подолання таких невідповідностей є актуальним і нагальним для аудиторів особливо у випадку підтвердження

фінансової звітності, складеної за МСФЗ. У такому випадку команда із надання впевненості повинна задокументувати процедури для отримання переконання щодо відповідної оцінки та достовірного відображення об'єктів обліку за МСФЗ. Вищезазначене свідчать про актуальність та своєчасність дисертації роботи Карпачової Ольги Володимирівни.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Тема дисертаційної роботи є актуальною та практично значущою, що, зокрема, підтверджується зв'язком з науково-дослідною роботою за темою: «Обліково-аналітичне і контрольне забезпечення системи бізнес комунікацій» (номер державної реєстрації 0121U109219), а також в межах теми «Обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку бізнесу в умовах цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0121U114604) кафедри обліку і аудиту Львівського національного університету імені Івана Франка. У межах наукових програм автором виконані дослідження, пов'язані з удосконаленням методичного підходу до формування аудиторської документації при аудиті фінансової звітності, складеної за МСФЗ.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, що викладені в дисертації, є логічними і послідовними та відповідають чинним вимогам. Обґрунтованість представлених наукових положень базується на аналізі інформаційно-нормативної бази, законодавчих документів України, українських і зарубіжних досліджень. Розкриттю теми дослідження та виконанню завдань, що були поставлені перед авторкою, сприяла логічно вибудована структура дисертації.

Авторка розпочинає дослідження з визначення функцій робочих документів відповідно до етапів виконання аудиту (с.28-29) та визначає головні вимоги до суб'єктів аудиторської діяльності щодо аудиторської документації (с.43-45). Крім того, автор, не вдаючись до надлишкових дискусій щодо термінології, визначає основний підхід до дефініції робочих документів, додаючи посилання на концептуальну основу фінансової звітності (с.48). Це дає змогу закласти теоретичні основи дослідження і досягти послідовності у подальших розділах.

Науково обґрунтованими є визначення О.Карпачовою основних факторів, які впливають на розвиток аудиту сьогодні, а саме глобалізація, інтеграція та диджиталізація (п.1.3). Визначення впливу цих тенденцій стало підставою для розробки конкретних пропозицій щодо документування аудиторських процедур при використанні сучасних засобів відеозв'язку. Обґрунтованою є позиція авторки щодо застосування системи MS Excel, як оптимального ресурсного інструменту документування аудиту на всіх його етапах (с.74).

Логічним і послідовним є акцентування уваги авторкою на перевірку порядку першого застосування МСФЗ, що відображається у розробленому та запропонованому робочому документі «Аналіз першого застосування МСФЗ» (табл.2.12).

Обґрунтованим з точки зору досягнення кінцевого результату є підхід авторки щодо документування визначення тестів контролю на основі опису процесу (с.159-161).

Суттєве практичне значення мають розроблені автором робочі документи «Аналіз облікової політики на відповідність МСФЗ», «Розуміння облікової політики за МСФЗ», «Тестування ІТ-контролю» та інші, наведені у додатках до роботи, які є цілком придатними і готовими для використання аудиторами. При цьому авторка слушно зазначає, що повної уніфікації досягти неможливо, адже кожне підприємство має свої особливості.

Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації базуються на використанні комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. У цілому наукові результати, отримані в дисертації, є достовірними, науково обґрунтованими та аргументованими.

4. Новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукове значення дисертації, достовірність і новизна наукових положень підтверджуються теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій дослідження, апробацією його результатів під час проведення конференцій. До найбільш вагомих результатів, що характеризують наукову новизну дослідження, слід віднести такі:

набуло подальшого розвитку:

- теоретичне обґрунтування сутності, функцій, джерел формування робочих документів з врахуванням процесів глобалізації та диджиталізації при аудиті фінансової звітності, складеної за МСФЗ, що впливає розробку методичних та організаційних аспектів формування робочих документів;

- методичний підхід до формування аудиторської документації при аудиті першої фінансової звітності, складеної за МСФЗ, який базується на аналізі алгоритму оцінки переходу підприємств на міжнародні стандарти та наявних джерелах інформації, що містять вимоги МСФЗ щодо їх першого застосування, та передбачає формування трансформаційного файлу, використання якого оптимізує ресурси при формуванні якісних робочих документів з достатніми доказами виконання аудиторських процедур;

удосконалено:

-методичний підхід до розробки робочих документів при аудиті фінансової звітності, складеної за МСФЗ, який, на відміну від існуючих, враховує вплив наслідків війни, через застосування показника EBITDAW, що підвищує відповідність думки аудитора в умовах російської агресії;

-застосування аналітичних процедур в аудиті фінансової звітності, складеної за МСФЗ, через розробку робочих документів, які враховують аналіз коефіцієнтів та аналіз здатності управління ризиками підприємством, що є обов'язковим для аудиту фінансової звітності, складеної за МСФЗ;

-методичний підхід до формування аудиторської документації при виконанні аудиту фінансової звітності, складеної за МСФЗ, через розробку програм аудиту відповідно до Концептуальної основи МСФЗ, що полегшує формування аудиторської документації при виконанні аудиту обраних сфер аудиту.

Наукова новизна свідчить про спроможність Карпачової О.В. здійснювати глибокі наукові дослідження та високу обізнаність в колі питань проведеного дослідження.

5. Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам.

Дисертація оформлена згідно з існуючими вимогами Міністерства освіти і науки України. Зміст дисертаційної роботи логічний, виклад матеріалу послідовний і достатньою мірою розкритий. Аналіз змісту дисертації підтверджує ідентичність структури, логіки викладання матеріалу, відповідність основних положень та висновків за розділами.

6. Дотримання академічної доброчесності.

Порушень академічної доброчесності в дисертації Карпачовою О.В. та наукових працях, у яких висвітлені її основні наукові результати не виявлено.

7. Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Карпачової О.В. містить у собі дискусійні положення, які не знижуючи цінність отриманих положень наукової новизни, потребують додаткової аргументації, зокрема:

1. Дослідження класифікації робочих документів є дискусійним і певною мірою суперечливим. Так, автором на сторінках 31-33 запропоновано класифікацію робочих документів у відповідності до стадій аудиту на 5 груп (1.План та програма аудиту. 2.Робочі документи аудиторів. 3.Звіт керівництву підприємства. 4. Аудиторський висновок. 5.Додатковий звіт до аудиторського комітету). По-перше, у цій класифікації друга група (підмножина) має назву загальної множини, що порушує принципи класифікації. По-друге, на с.39-40 автором сформовано інші групи аудиторської документації: 1. Участь САД у тендері/конкурсі. 2. Прийняття клієнта. 3. Планування. 4. Виконання аудиту. 5.Завершення аудиту. 6. Звітування. При цьому у подальшому дослідженні автор не зазначає, яким саме чином запропонована класифікація (групування) сприятимуть удосконаленню методики та організації формування робочих документів.

2. Робочий документ «Аналіз облікової політики на відповідність МСФЗ» містить питання щодо облікових оцінок та виправлення помилок (питання 11-12). Вважаємо, що це перевантажує документ та не відповідає призначенню документу, адже у МСБО 8 ці складові є розмежованими і потребують окремих досліджень аудитора.

3. Авторка недостатньо обґрунтовує достатність та прийнятність запропонованого набору економічних показників, включених до «Робочого документу аудитора при здійсненні аналітичних процедур (розрахунок коефіцієнтів при аудиті МСФЗ звітності)», що ускладнює оцінку переваг запропонованої методики застосування аналітичних процедур.

4. При визначенні запропонованого показника EBITDAW не передбачено, як враховувати у розрахунку отримані підприємством компенсації, допомоги та відшкодування завданих збитків, зокрема, від держави та міжнародних донорів, що має вплив на прийняття управлінських рішень.

8. Висновок.

Дисертаційна робота Карпачової Ольги Володимирівни на тему «Організаційні та методичні аспекти формування робочих документів аудитора» є цілісною, завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка містить обґрунтовані науково-практичні результати, які надають внесок у

розвиток аудиту. В результаті виконаних дисертанткою досліджень обґрунтовано теоретичні, методичні та організаційні положення, а також сформовані напрями удосконалення аудиторської документації при виконанні аудиту фінансової звітності, складеної за МСФЗ.

Таким чином, дисертаційна робота за її змістом та оформленням відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502), та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40, а її автор, Карпачова Ольга Володимирівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри
інформаційних систем в управлінні та
обліку Державного університету
«Житомирська політехніка»

Людмила ЧИЖЕВСЬКА